

اختلالات روانی شایع در افراد وابسته به تریاک و مشتقات

دکتر فرشته شکیبایی* دکتر عبدالرضا حیدری**

Prevalence of psychiatric disorders in opium, and opioid dependent people

F. Shakibai A. Heidari

Abstract

Background: The abundance of opioid and opium dependence and its consequent social, cultural, economic and psychologic problems demands more study and knowledge on addiction relevant factors.

Objective: To determine the prevalence of widespread psychiatric disorders among opium and opioid dependent people.

Method: In a descriptive study , 150 people referring to the out-patient clinic of deaddiction of social welfare organization of Esfahan in summer of 1998 filled a questionnaire under the supervision of the researcher and a psychiatrist.

Findings: The frequency of the disorders was calculated to be as follows : hyposexuality 68.7% , hypersomnia 59.3% , major depressive disorder 58.7% and panic disorder 64.7%. On the whole 91.3% (137 people) had at least one psychiatric disorder.

Conclusion: Psychiatric disorders have important roles in the beginning, continuation and relaps of addiction , therefor special attention must be paid to psychic health of patients.

Keywords : Opium Dependency, Psychiatric Disorders

چکیده:

زمینه: گستردگی اعتیاد و عواقب اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و روانی آن، شناخت بیشتر عوامل مربوط و دخیل در اعتیاد را ضروری می‌سازد.

هدف: این مطالعه به منظور تعیین فراوانی اختلالات مختلف روانی در افراد وابسته به تریاک و مشتقات آن انجام شد. **مواد و روش‌ها:** مطالعه توصیفی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه بود. این پرسش‌نامه برای ۱۵۰ نفر از مراجعه‌کنندگان به درمانگاه سرپایی ترک اعتیاد بهزیستی اصفهان در تیر و مردادماه ۱۳۷۷ زیر نظر روان‌پزشک تکمیل گردید.

یافته‌ها: در کل ۱۳۷ نفر (۹۱/۳٪) حداقل به یک اختلال روانی مبتلا بودند. کاهش میل و عملکرد جنسی (۶۸/۷٪)، پرخوابی (۵۹/۳٪)، افسردگی اساسی (۵۸/۷٪)، و هراس (۲۴/۷٪) به ترتیب از شایع‌ترین اختلالات روانی در این افراد بودند.

نتیجه‌گیری: اختلالات روانی نقش مهمی در شروع، ادامه و عود اعتیاد دارند و لازم است در امر پیشگیری و درمان این افراد، توجه بیشتری به بهداشت روان صورت گیرد.

کلیدواژه‌ها: وابستگی به تریاک - اختلالات روانی

□ مقدمه:

ملاک‌ها در اختلالات مختلف مشابه و یکسان هستند (از جمله ملاک‌های مربوط به بعضی علائم نباتی، سطح عملکرد و رد مسایل ارگانیک) از تکرار آنها صرف نظر شد. این پرسش‌نامه شامل ۳۰ سوال بود که توسط پژوهش‌گر (پزشک عمومی) و زیر نظر روان‌پزشک درمانگاه و به منظور غربالگری این اختلالات، برای ۱۵۰ نفر از مراجعه‌کنندگان به درمانگاه تکمیل گردید. در صورت عدم همکاری مراجعه‌کنندگان با توضیحات و اطمینان بخشی در مورد سؤالات، رضایت آنان جلب گردید. در نهایت پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها، اطلاعات جمع‌آوری شد و مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به این که مراجعه‌کننده مونث به درمانگاه نداشتیم تفکیک جنسی صورت نگرفت. توزیع فراوانی و تعیین درصد اختلالات روانی در افراد وابسته به تریاک محاسبه شد.

□ یافته‌ها:

از بین ۱۵۰ فرد مورد مطالعه، ۸۸ نفر ملاک‌های افسردگی اساسی و ۳۱ نفر ملاک‌های اختلال افسرده‌خویی (دیستایمیا) و ۱۳ نفر اختلال دوقطبی داشتند. همچنین ۳۷ نفر ملاک‌های اختلال هراس، ۱۷ نفر ملاک‌های اختلال اضطراب منتشر و ۲ نفر علائم و معیارهای اختلال وسواسی - جبری داشتند، ولی علائم فوبیا در این افراد مشاهده نشد. ۱۳۶ نفر مشکلات خواب داشتند که از این تعداد ۸۹ نفر پرخواب و ۴۷ نفر کم‌خواب بودند. این اختلالات یا ثانویه به اختلالات دیگر و یا مستقل و بدون همراهی سایر اختلالات دیده شد. از اختلالات دیگری که در

امروزه ازدیاد مصرف مواد مخدر و عوارض ناشی از آن جوامع را تحت تاثیر قرار داده است. بنابراین شناخت علل و عوامل، راههای پیشگیری و درمان و همچنین شناخت عوارض روحی - روانی و اجتماعی ناشی از اعتیاد، مهم‌ترین و عملی‌ترین اقدام جهت جلوگیری از اشاعه آن در جامعه خواهد بود. (۲) در میان مواد مخدر، تریاک بیشترین میزان مصرف را در کشور ما دارد. (۱)

مطالعات نشان داده است که ۹۰ درصد معنادان به تریاک حداقل یک اختلال روانی مشخص دارند که شایع‌ترین آن اختلال افسردگی است. (۳ و ۵) اختلالات دیگر شامل: اختلال دوقطبی، اختلالات اضطرابی، هراس، ترس مرضی، منتشر، وسواسی جبری، اختلالات شخصیت ضداجتماعی، اختلال سوء مصرف الکل، اختلال خواب (پرخوابی و کم‌خوابی) و اختلال کنشی جنسی (افزایش و کاهش میل و عملکرد) است. (۵) درمان این موارد همراه با اختلالات زمینه‌ای احتمالی دیگر، می‌تواند ما را در درمان افراد وابسته به تریاک کمک نماید. (۳) لذا این مطالعه با هدف تعیین فراوانی اختلالات روانی در افراد وابسته به تریاک انجام شد.

□ مواد و روش‌ها:

این مطالعه توصیفی در تیر و مرداد ماه ۱۳۷۷ در درمانگاه سرپایی ترک اعتیاد بهزیستی اصفهان انجام شد. ابتدا پرسش‌نامه‌ای بر اساس ملاک‌های تشخیصی راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی - جلد چهارم، تهیه گردید. (۴) با توجه به این که تعدادی از

الکل در ۴۱ نفر مشاهده گردید. به طور کلی اختلال کاهش میل و عملکرد جنسی، پر خوابی، افسردگی اساسی و هراس به ترتیب از شایع ترین اختلالات در این افراد بودند (جدول شماره ۱).

حد بالایی شایع بود اختلال میل و عملکرد جنسی بود که در ۱۰۳ نفر کاهش و ۱۱ نفر افزایش میل و عملکرد جنسی گزارش گردید. ملاک های اختلال شخصیت ضد اجتماعی در ۲۶ نفر و اختلال مصرف

جدول (۱):

توزیع فراوانی بیماران مورد مطالعه به تفکیک نوع اختلالات روانی

درصد	تعداد	اختلالات روانی
۵۸/۷	۸۸	اختلالات خلقی: افسردگی اساسی
۲۰/۷	۳۱	افسرده خوایی
۸/۷	۱۳	دوقطبی
۲۴/۷	۳۷	اختلالات اضطرابی: هراس
۱/۳	۲	وسواسی - جبری
۱۱/۳	۱۷	اضطراب منتشر
۱۷/۳	۲۶	اختلال شخصیت ضد اجتماعی
۲۷/۳	۴۱	اختلال سوء مصرف الکل
۵۹/۳	۸۹	اختلال خواب: پر خوابی
۳۱/۳	۴۷	کم خوابی
۷/۳	۱۱	اختلال کنشی جنسی: افزایش
۶۸/۷	۱۰۳	کاهش
۹۱/۳	۱۳۷	مجموع کل افرادی که حداقل یک اختلال روانی داشتند

□ بحث و نتیجه گیری :

در بررسی انجام شده در آمریکا بر روی ۴۰۳ بیمار وابسته به تریاک و مشتقات، میزان اختلال افسردگی اساسی ۴۸/۹ درصد، اختلالات الکلیسم ۳۷ درصد، شخصیت ضداجتماعی ۲۹/۵ درصد، هراس ۸/۲ درصد بوده است. همچنین اختلال پر خوابی و کاهش میل و عملکرد جنسی شایع ترین اختلالات ذکر شده بودند. (۵) از مقایسه تحقیق فوق و پژوهش حاضر چنین بر می آید که اختلالات خلقی به خصوص افسردگی اساسی به عنوان شایع ترین اختلال روانی در افراد وابسته به تریاک است. ممکن است فراوانی بیشتر اختلالات اضطرابی در کشور ما، بیانگر وجود استرس های بیشتر باشد. همچنین فراوانی بیشتر اختلالات خواب و کاهش میل و عملکرد جنسی در افراد وابسته به تریاک با توجه به این که این اختلالات خود از علائم اختلالات خلقی هستند، هم خوانی کامل با یکدیگر دارند. فراوانی کمتر اختلال شخصیت ضداجتماعی نسبت به درصد ذکر شده در کتب مرجع، ممکن است به این دلیل باشد که مطالعه حاضر بر روی افراد خودمعرف و داوطلب ترک انجام شده است و افراد دارای اختلال شخصیت ضداجتماعی، تمایل کمتری به ترک داوطلبانه دارند. همچنین به علت اثرات معکوس مصرف الکل نسبت به مصرف تریاک (۵) و مصرف کم آن در کشور ما، فراوانی آن کمتر از میزان ذکر شده در مراجع است. در نهایت با توجه به این که شیوع اختلال روانی در افراد وابسته به تریاک ۹۰ درصد ذکر شده است (۵) نتیجه به دست آمده از این مطالعه

(۹۱/۳) با این میزان تطابق دارد.

□ سپاسگزاری :

بدینوسیله از همکاری پزشکان و پرسنل درمانگاه ترک اعتیاد سرپایی بهزیستی قدردانی می نماید.

□ مراجع :

- ۱- صالحی ایرج. زنجیره های اعتیاد، اصفهان مشعل، ۱۳۷۰: ۱۰۱
- ۲- فدایی مرتضی. گل اهریمن (بررسی پدیده اعتیاد)، اصفهان، اصفهان، عروج، ۱۳۷۱: ۱، ۶، ۳۱
- ۳- قران حسینی علی اصغر. پژوهشی نو در مواد مخدر و اعتیاد، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۸: ۲۵۵-۲۲۹، ۱۸۰-۱۷۷
4. American psychiatric Association. Sleep Disorder's Diagnostic and statistical manual of mental disorders IV. Washington DC, 1994: 551-609
5. Jaff JH. Substance Related Disorder's opioid Related Disorder's in: Comprehensive Textbook of Psychiatry, Kaplan HI, Sadocke BJ, Crebb JA, Philadelphia, Williams & Wilkins, 1995: 842-64
6. Kaplan HI, Sadocke BJ, Crebb JA. Substance Related Disorder's, Opioid Related disorder's. Synopsis of psychiatry. Philadelphia, Williams & Wilkins, 1994: 439-47